

TELEPÜLÉSNEVEK KISEBBSÉGI NYELVEKEN: A PEREDI NÉPSZAVAZÁS ÜGYE

1 Bevezető

2012. március 12-én a szlovákiai Pered községben helyi népszavazást tartottak a község nevének megváltoztatásáról. A népszavazás sikeres volt, a lakosok úgy döntöttek, hogy a község hivatalos szlovák neve Tešedíkovó-ról Pered-re változzon. Ezt a változást azonban a szlovák kormány nem hagyta jóvá. 2013. október 16-án egy kormányhatározat elutasította a népszavazás eredményének végrehajtását, a község neve tehát maradt Tešedíkovó.¹ A döntés nagy felzúdulást váltott ki a magyar lakosság körében, mivel sokan a kormány magyarelles önkényének újabb megnyilvánulását látták benne.²

Ez a tanulmány arra keresi a magyarázatot, miért válthatott ki országos visszhangot egy kis község névváltoztatási ügye, és milyen módon lehetne megoldást találni az ehhez hasonló kérdésekre. Pered község példáján vizsgálom meg, hogy hogyan alakult ki a szlovákiai községek jelenlegi névadási gyakorlata, ez milyen módon hátrányos a magyar nemzetiségű lakosokra nézve, és milyen nemzetközi jogi normák figyelembevételével lehet megoldani Pered és a többi község hasonló problémáját. Az ügy rávilágít a kisebbségi jogi egyezmények és az általános emberi jogi egyezmények megközelítése közti különbségre, mindkettő hiányosságaira. Végül a kérdés kapcsán foglalkozom

---

* Tudományos főmunkatárs, Magyar Tudományos Akadémia - Társadalomtudományi Kutatóközpont - Jogtudományi Intézet; Jogász, Szlovákiai Magyarok Kerekasztala, fiala-butora.janos@tk.mta.hu

¹ A Szlovák Köztársaság kormányának 612/2013 sz. határozata Tešedíkovó község javaslatáról a község nevének Peredre változtatásáról.

² Király Zsolt: Pered kérelme diktatúrába ütközött. *Körkép*, 2013. október 16. Letöltés helye: www.korkep.sk; letöltés ideje: 2020. május 29; Mózes Szabolcs: Tešedíkovó, nem Pered – csak a szlovák név jó. *Új Szó*, 2013. szeptember 5. Letöltés helye: www.ujso.com; letöltés ideje: 2020. május 29.

a nemzetiségi feszültségek kialakulásának és enyhítésének néhány szempontjával, amire Pered ügye jól rávilágít.

2 A községek nevének nyelve – kisebbségi jogi szempontból

A modern korban minden állam tesz lépéseket a községek vagy más közigazgatási egységek nevének standardizálása felé. Alapvető állami érdek ugyanis, hogy átlátható legyen, melyik községnek mi a hivatalos neve, és hogy ezek valamilyen alapszabályoknak megfeleljenek. Legyenek például a községek egymástól megkülönböztethetőek, és neveik nyelvtanilag, történelmileg, földrajzilag megfeleljenek céljuknak, a földrajzi egységek hatékony megjelölésének.³

Problémát okoz ugyanakkor, ha a községet különböző nyelvű lakosok lakják, és a községnek a különböző nyelveken más a neve. Egyes államok jó példaként mindkét⁴ nyelvű megnevezést egyenrangú hivatalosnak tartják, mint például Dél-Tirolban a németet és az olaszt,⁵ vagy Finnországban a svédet és a finnt,⁶ vagy Belgiumban a németet és a franciát.⁷ Jellemzően azonban egy hivatalos nevet határoznak meg, és a többi nyelvben használt név a község kisebbségi megjelölése, amely a hivatalos név mellett másodlagos szerepet kap: használata szűkebb, mint a hivatalos névé, mind közfeliratokon, mind hivatalos dokumentumokban. Ezt a gyakorlatot követi a tanulmány tárgyának helyszíne, Szlovákia is: a községekről szóló törvény alapján a községnek egy neve van,⁸ ugyanakkor a kisebbségi nyelvhasználati törvény alapján a községnek lehet egy vagy több kisebbségi nyelvű „megjelö-

---

³ Török Tamás: Zoboralja történeti helyneveinek vizsgálata. In: *Fórum társadalomtudományi szemle*. IV. évf. 2002/1, 27-42.

⁴ Általában két nyelvről van szó, bár például a dél-tiroli ladin községeknek három nyelven van hivatalos neve.

⁵ A tartomány fővárosának neve például Bolzano-Bosen.

⁶ Mint például Närpes-Närpiö.

⁷ Mint például Kelmis-La Calamine.

⁸ 360/1990 sz. törvény a községekről, §1a.

lése” is.⁹ A megjelölés nem használható hivatalos dokumentumokban, és közfeliratokon is csak szűk körben: például a község elejét és végét jelző községnev-táblákon igen, de az útjelző-táblákon már nem.¹⁰ Egy nem hivatalos buszmegálló táblán igen, de a menetrendekben nem. A megjelölés hivatalos használatának lehetőségei nagyon korlátozottak, ezért annak jelentősége főleg köznyelvi: az adott kisebbség nyelvén jellemzően ezen a nyelven hivatkoznak a községre.

Ez rávilágít a hivatalos név fontosságára, és ugyanakkor meghatározásának problémájára is: melyik nyelvi változat legyen a hivatalos, a kiemelt, előnyben részesített a másikkal szemben? Az adott helyi többség vagy az állami többség érdeke érvényesüljön? Mi a helyzet azokkal a községekkel, ahol mindkét névváltozat történelmileg beágyazott? Vagy azokkal az esetekkel, ahol az állam célja éppen az, hogy a kisebbség helyi jelenlétét elfedje? Landry és Bourhis úttörő tanulmánya óta tudjuk, hogy ennek nem csak szimbolikus jelentősége van: a községek neve is része annak a nyelvi tájképnek, ami a régióban élő emberek nyelvekhez való viszonyát és nyelvhasználati szokásait is meghatározza, illetve befolyásolja.¹¹ Ez mellett egy fontos kifejezője a hatalmi viszonyoknak,¹² és a nyelvhasználathoz kapcsolódó ideológiáknak.¹³ Ahol a kisebbségi név domináns szerepet kap, ott nagyobb önbizalommal és mértékben kerül sor annak használatára.¹⁴ Bár az újabb ku-

---

⁹ 184/1999 sz. törvény a kisebbségek nyelvének használatáról, §4(1). Ez azokra a községekre vonatkozik, ahol a lakosok legalább 20%-a egy adott nemzetiséghez tartozik. Ha több nemzetiség tagjai érik el a 20%-os küszöböt, több kisebbségi nyelvű megjelölése van a községnek.

¹⁰ *Uo.*, §4 (1)-(3).

¹¹ Landry, Rodrigue - Bourhis, Richard Y.: Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality: An Empirical Study. *Journal of Language and Social Psychology*. XVI. évf., 1997, 23-49, 25.

¹² Jaworski, Adam - Thurlow, Crispin: Introducing Semiotic Landscapes. In: Jaworski, Adam - Thurlow, Crispin: *Semiotic Landscapes: Language, Image, Space*. London: Continuum, 2013, 1-40, 11.

¹³ Gal, Susan: Language, its stakes and its effects. In: Goodin, Robert-Tilly, Charles (eds.): *The Oxford Handbook of Contextual Political Analysis*. Oxford: Oxford University Press, 2006, 376-391, 388.

¹⁴ Ben-Rafael, Elizier: Introduction. In: Shohamy et al. (eds.): *Linguistic Landscape in the City*. Bristol: Multilingual Matters, 2010, xi-xxviii.

tatások árnyalják az egyoldalú és leegyszerűsítő oksági összefüggést,¹⁵ a községek hivatalos nevének meghatározása egy fontos nyelvpolitikai eszköz, amely befolyással lehet a kisebbségi nyelvhasználati jogok gyakorlására.¹⁶ Ennek ellenére a szakirodalomban kevés figyelmet kapott, részben a kérdés nemzetközi jogi szabályozatlansága miatt.

Szlovákia ezeket a kérdéseket látszólag egyértelműen a szlovák államnyelv javára döntötte el, hiszen a községekről szóló törvény¹⁷ és az államnyelvtörvény¹⁸ alapján is a község nevét államnyelven kell meghatározni. Ennek oka visszavezethető a helyi magyar lakosság lojalitásának hiányával¹⁹ és elszakadási törekvéseivel kapcsolatos többségi félelmekre.²⁰ Ez a törvényi szabály azonban a gyakorlatban nem mindig alkalmazható. Dél-Szlovákia jelentős térségében a magyarok a domináns etnikum, sok községnek Csehszlovákia 1918-as létrejöttéig nem volt jelentős szlovák nyelvű lakosa, és ezáltal szlovák neve sem.²¹ Némely szlovák község mai hivatalos neve megegyezik a magyarral, és így tulajdonképpen a magyar nyelv vált hivatalossá, mint például Baka vagy Kalonda községek esetében. Néha, bár a szlovák név eltér a magyartól, egyértelműen magyar származék, a magyar név szlovák átírata, például Bucsuháza/Bučuháza vagy Madarász/Madarás esetében. Több szlovák név egyszerűen a magyar fordítása, szlovák nyelvbe illeszthető változata, például Nagymegyér/Veľký Meder, Nagykér/Veľký Kýr, stb. Néha viszont a község szlovák név élesen eltér a ma-

¹⁵ Satinská, Lucia: Bratalicious Prešburg: napjaink Pozsonya nyelvi tájképének többnyelvűsége. *Fórum társadalomtudományi szemle*. XV. évf. 2013/2, 89-108.

¹⁶ Scollon, Ron-Scollon, Suzie Wong: *Discourses in Place. Language in the Material World*. London: Routledge, 2003, 124.

¹⁷ 360/1990 sz. törvény a községekről, §1a.

¹⁸ 270/1995 sz. törvény a Szlovák köztársaság államnyelvéről, §3a.

¹⁹ Laihonon, Petteri: Nyelvi tájkép egy csallóközi és mátyusföldi faluban. *Fórum társadalomtudományi szemle*. XIV. évf., 2012/3, 27-50, 31.

²⁰ Sloboda, Marián: State Ideology and Linguistic Landscape. A Comparative Analysis of (Post)communist Belarus, Czech Republic and Slovakia. In: Shohamy, Elana-Gorter, Durk (eds.): *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery*. London: Routledge, 2009, 173-188, 173.

²¹ Szabómihály Gizella: A szlovákiai települések és domborzati elemek magyar nevének standardizációs problémáiról. *Fórum társadalomtudományi szemle*. XIII. évf., 2011/3, 21-44, 24.

gyartól. Ez a helyzet a Pered község esetében is, melynek szlovák hivatalos neve Tešedíkovo. A továbbiakban ennek a helyzetnek a kialakulását tárom föl.

3 A peredi népszavazás és következményei

3.1 Pered nevének változásai a történelem során

Pered a mátyusföldi régióban, a Vágsellyei járásban található, a járási székhelytől 7 km-re délre. Magyar többségű település, a 2011-es népszámlálás során a lakosság 79,7 százaléka vallotta magát magyar nemzetiségűnek.²² Történelmi neve a 13. századtól, az első írásos említésétől kezdve Pered volt, magyarul és szlovákul is így hívták a falut. A név eredetéről megoszlanak az álláspontok, valószínűleg a görög eredetű Per (Péter) személynév ragozott alakja. Ez a név volt századokon keresztül a község hivatalos neve a Magyar Királyságban.

A trianoni döntés következtében a község Csehszlovákiához került, hivatalos neve azonban változatlan maradt. Mind a szlovák nyelvű hivatalos név, mind a magyar név Pered volt a két világháború közötti időszakban. Az első bécsi döntés következtében Magyarországhoz visszakerült község továbbra is megtartotta Pered nevét, ahogy a második világháború után, ismét Csehszlovákiában, szintén Pered lett a község neve.

1948. június 11-én a A-311/16-II/3-1948 számú kormányhatározat megváltoztatta 700, főként az ország déli régióiban található, magyar lakosságú község nevét.²³ Ezek a községek sokszor szlovák történelmi személyiségek neveit kapták. Pered új neve Tešedíkovo lett, Tessedik Sámuel 18. századi evangélikus lelkész, pedagógus, gazdasági szakíró után, akinek semmilyen ismert kapcsolata nem volt a községgel. Ebben az időszakban a községnek csak szlovák nyelvű hivatalos neve

---

²² A 2011-es népszámlálás eredményei a Szlovák Statisztikai Hivatal oldalán érhetők el: www.slovak.statistics.sk.

²³ A belügyi megbízott A-311/16-II/3-1948 sz. rendelete Szlovákia városainak, községeinek és településeinek hivatalos nevének megváltoztatásáról.

volt, a Pered nevet ekkor magyar szövegkörnyezetben a község informális megnevezésére használták. Tešedíkovo maradt a község neve a rendszerváltás után is.

3.2 A községek nevére és a népszavazásra vonatkozó szabályozás

Szlovákiában a községek nevét a községekről szóló 369/1990 sz. törvény szabályozza. Ez alapján a rendszerváltás után lehetőség nyílt arra, hogy a községek kérvényezzék nevük megváltoztatását. Több község kérte történelmi nevének visszaállítását. Így tett Pered község önkormányzata is, azonban a Belügyminisztérium 1991. november 4-én elutasította kérvényüket, arra hivatkozva, hogy a szlovák történelmi személyiségekről elnevezett nevek megváltoztatása „destabilizálhatja a politikai helyzetet”.²⁴ Hasonlóképpen járt például Gúta és Párkány is.²⁵ Érdekes, hogy például Tornalja (eredetileg Šafárikovo), Nagykér (eredetileg Milanovce), vagy Szap (eredetileg Palkovičovo) kérvényét jóváhagyták.²⁶

1994 óta a legalább 20%-os kisebbségi nemzetiségű lakosságú települések kisebbségi nyelvű megjelölést is kaptak.²⁷ Pered magyar nyelvű megjelölése Pered lett, de magyar falutáblát a község nem kapott, mivel a szlovák történelmi személyiségekről (pl. Kolárovo/Gúta, Štúrovo/Párkány, Gabčíkovo/Bős) elnevezett községek nem állíthatnak ilyet. Magyar falutáblát végül a kisebbségi nyelvhasználati törvény módosításával, 2013-ban kapott Pered.²⁸

---

²⁴ A Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma Terminológiai Bizottságának Álláspontja, 1991. november 4.

²⁵ Jegyzőkönyv a Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma Terminológiai Bizottságának üléséről, 1992. május 27.

²⁶ Jegyzőkönyv a Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma Terminológiai Bizottságának üléséről, 1990. augusztus 29.

²⁷ 191/1994 sz. törvény a községek kisebbségi nyelven történő megjelöléséről.

²⁸ 184/1999 sz. törvény a kisebbségek nyelvének használatáról.

A közigazgatási beosztásról szóló 221/1996 sz. törvény tiltotta, hogy egy község magyar megnevezése a község hivatalos szlovák nevévé váljon.²⁹ 2002. január 1 óta azonban ez a rendelkezés hatályon kívül került. Ugyanez a módosítás (453/2001 sz.) tette kötelezővé a községek számára, hogy a községek nevének változtatásáról helyi népszavazást tartsanak.³⁰

3.3 A peredi népszavazás és utóélete

Pereden a község kérvényének 1991-es elutasítása óta a névváltoztatás gyakran visszatérő kérdés volt. 2012-ben a községi képviselőtestület helyi népszavazást írt ki arról a kérdésről, hogy akarják-e a helyi lakosok, hogy a község hivatalos (szlovák) neve Tešedíkovo-ról Pered-re változzon. A népszavazásra 2012. március 10-én került sor. A szavazásra jogosult lakosok 64,5 százaléka vett rajta részt, amivel teljesült az érvényességhez szükséges 50 százalék +1 szavazó feltétele. Az érvényes szavazatok 66,4 százaléka támogatta a névváltoztatást, amivel a népszavazás érvényes lett: a község lakosai a Pered nevet választották a falu hivatalos nevének.³¹

A község a helyi népszavazás eredményét a névváltoztatási kérelemmel betervezte a kormányhoz. A kormányülésre a Belügyminisztérium készített részletes indoklást és javaslatot, ami nem támogatta a névváltoztatást.³² A kormány 2013 október 16-i ülésén 612. számú határozatában elutasította a névváltoztatási kérelmet.³³ A kormány álláspontja szerint az új név törvénybe ütközik. Hivatkozással az Államnyelvről szóló 270/1995 sz. törvénynek azt a rendelkezését (§3a) és a községekről

---

²⁹ 221/1996 sz. törvény a Szlovák Köztársaság területi és közigazgatási beosztásáról, §4(1).

³⁰ 360/1990 sz. törvény a községekről, §11a (1)a).

³¹ Érvénytelen lett a gútai népszavazás, marad Kolárovo, *Bumm*, 2012. március 10. Letöltés helye: www.bumm.sk; letöltés ideje: 2020. május 29.

³² Előterjesztés a Szlovák Köztársaság kormányának 612 sz. határozatához.

³³ A Szlovák Köztársaság kormányának 612/2013 sz. határozata Tešedíkovo község javaslatáról a község nevének Peredre változtatásáról.

szóló törvénynek azt a rendelkezését (§1a(1)) jelölték meg, ami szerint a községek nevét államnyelven, tehát szlovákul kell meghatározni.³⁴

A kormány döntése nagy médiafigyelmet kapott, és a magyar lakosság körében nagy elutasítással találkozott. A helyzetre először a Kétnyelvű Dél-Szlovákia (KDSZ) mozgalom aktivistái reagáltak, akik önkéntesen „végrehajtották” a község lakosainak népszavazáson kifejezett akaratát: október 27-én leszerelték a falu Tešedíkovo feliratú tábláit, és azokat saját gyártású, de a hivatalos szabványnak megfelelő Pered feliratú táblákkal cserélték fel.³⁵ A leszerelt táblákból egyet a Belügyminiszternek, egyet pedig az ombudsmannak küldtek el, magyarázó nyílt levelek kíséretében.³⁶ Ezzel egy hosszú levelezés kezdődött a mozgalom és a Belügyminisztérium között, melynek célja annak feltárása volt, hogy létezik-e valós jogi akadály a névváltoztatásnak. A Belügyminisztérium illet nem tudott megjelölni.³⁷ Az ombudsman sem talált jogi vagy nyelvi akadályt a névváltoztatásban.³⁸ Az ombudsman álláspontja szerint bár a kormány nem köteles elfogadni a népszavazás eredményét, csak komoly indokkal térhet el attól. Pered esetében ilyen indok nem merült fel, ezért a község lakosainak a közügyekben való részvételhez való joga sérült. Az aktivisták levelezést folytattak a Szlovák Tudományos Akadémia Ľudovít Štúr Nyelvtudományi Intézetével is.³⁹ Több kitérő válasz után az Akadémia elnöksége megerősítette, hogy nyelvi akadály nincs az átnevezésnek.⁴⁰

---

³⁴ 270/1995 sz. törvény a Szlovák köztársaság államnyelvéről.

³⁵ VOX POPULI - The Pered Project. Letöltés helye: www.youtube.com; letöltés ideje: 2020. május 29.

³⁶ A Kétnyelvű Dél-Szlovákia Mozgalom levele a Robert Kaliňák belügyminiszternek, 2013. október 31.

³⁷ Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma: Nyílt levél – Válasz, i.sz. KM-TO-2013/003413, 2013. november 19., és Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma: Nyílt levél – Válasz, i.sz. i.sz. KM-TO-2013/003413, 2013. december 30.

³⁸ Az ombudsman levele a Kétnyelvű Dél-Szlovákia Mozgalomnak, i.sz. 4542/2013/VOP, 2013. december 6.

³⁹ Levél a Szlovák Tudományos Akadémia Ľudovít Štúr Nyelvtudományi Intézetének, 2014. április 18.

⁴⁰ Miroslav Tibor Morovics, a Szlovák Tudományos Akadémia elnökségi tagjának levele, iktatószám nélkül, 2014. július 16.

4 Jogi lépések a peredi népszavazás végrehajtása érdekében

2013. december 16-án maga Pered község fordult a szlovák Alkotmánybírósághoz. Az Alkotmánybíróság 2014. január 29-én elutasította panaszukat, arra hivatkozva, hogy az Alkotmány csak természetes személyek számára biztosítja az alapvető jogokat, községek nem adhatnak be a lakosok véleménye hozta meg döntését.⁴¹

Mivel a község panaszát az Alkotmánybíróság elutasította, három peredi magánszemély indított polgári jogi keresetet alkotmányos jogaik érvényesítése érdekében.⁴² Azzal érveltek, hogy a kormány 2013. október 16-i rendelete diszkriminatív volt, amivel megsértette a Polgári törvénykönyv által védett személyiségi jogait. A keresetet a Galántai Járásbíróság 2016. november 29-én elutasította, arra hivatkozva, hogy a kormány nem perelhető, annak döntései ellen nincs helye bírósági felülvizsgálatnak.⁴³ Ezt a döntést a felperesek fellebbezése után megerősítette a Nagyszombati Kerületi Bíróság is.⁴⁴ Ezután a felperesek felülvizsgálati kérelmet (szvk. *dovolanie*) nyújtottak be a Legfelső Bírósághoz, amit az 2019. november 28-én utasított el, azonosulva az alsóbb fokú bíróságok döntésével. A felülvizsgálati kérelemmel párhuzamosan, 2019. június 26-án, a felperesek alkotmánybírósági panaszt is benyújtottak az Alkotmánybírósághoz.⁴⁵ Ebben a panaszosok arra hivatkoztak, hogy a kormány 2013. október 16-i döntése, amellyel elutasított a peredi népszavazás eredményét, az Alkotmányban és nemzetközi egyezményekben védett jogokat sért, és ezeknek a jogoknak a rendes bíróságok nem nyújtottak kellő jogi védelmet. A panaszt az Alkotmánybíróság 2020. december 2-án utasította el, azzal az indokkal, hogy a kormány határozata ellen nem kérhető jogorvoslat.⁴⁶

---

⁴¹ A Szlovák Alkotmánybíróság I. ÚS 39/2014-9 sz. határozata, 2014. január 29.

⁴² Kereset személyiségi jogok védelme érdekében, 2016. október 15.

⁴³ A Galántai Járásbíróság határozata, 8C/327/2016-36, 2016. november 29.

⁴⁴ A Nagyszombati Kerületi Bíróság határozata, 252Co/54/2018-69, 2019. március 26.

⁴⁵ Alkotmányos panasz, 2019. június 26.

⁴⁶ A Szlovák Alkotmánybíróság IV. ÚS 615/2020-20 sz. határozata, 2020. december 2.

5 A községek nevének nyelvére vonatkozó szabályok a nemzetközi jogban

A bírósági út tehát nem hozta el a kérdés rendezését. Nyitott kérdés marad azonban, hogy a nemzetközi jog alapján hogyan értékelhető a peredi helyzet. A panaszosoknak a hazai jogorvoslati lehetőségek kimerítésével lehetőségük van nemzetközi fórumokhoz fordulni. Célzerű ezért megvizsgálni, hogy milyen lehetőségeik vannak. Illetve általánosabban vizsgálhatjuk azt a kérdést, hogy a nemzetközi jog milyen kereteket szab meg a község hivatalos nevének meghatározásakor, és ezek kikényszerítenek-e egy nemzetiségileg igazságos névadási gyakorlatot.

5.1 Kisebbségvédelmi egyezmények

Kisebbségeket érintő panaszok esetén fő referenciaként a nemzetközi kisebbségvédelmi egyezmények szolgálnak.⁴⁷ Ezek 1990 után jöttek létre, mivel úgy tűnt, hogy a Közép- és Kelet-európai rendszerváltások után feltörő nacionalista feszültségeket az általános emberi jogi egyezmények nem képesek kezelni.⁴⁸ Ez alapján feltételezhetjük, hogy a kisebbségvédelmi egyezmények magasabb szintű védelmet biztosítanak a nemzeti kisebbségek speciális jogai számára. Azonban ez nem feltétlenül van így. A nemzetközi jogban „speciális jogok tévedéseként” ismert az a jelenség, amikor egy csoport speciális védelmére létrejött egyezményről automatikusan feltételezzük, hogy az magasabb szintű védelmet nyújt, mint az általános egyezmények.⁴⁹ Ahogy arra Dwyer rámutat, ez csak bizonyos feltételek fennállása esetén van így,

---

⁴⁷ Gerencsér Balázs: Nép és nemzet, nyelv, állampolgárság. In: Csink Lóránt – Schanda Balázs – Varga Zs. András (szerk.): *A magyar közjog alapintézményei*, Budapest: Pázmány Press, 2020, 666.

⁴⁸ Fiala-Butora János: Az európai kisebbségvédelmi rendszer: rendszerszintű problémák és be nem váltott remények. *Fundamentum. XXIII. évf. 1-2*, 2019, 14.

⁴⁹ Dwyer, James G.: Inter-country adoption and the special rights fallacy. *University of Pennsylvania Journal of International Law. XXXV. évf.*, 2013, 189-267.

más esetben a csoport-specifikus védelem akár hátrányos is lehet az érintettek szempontjából.⁵⁰ Az európai kisebbségvédelmi rendszer jó példa erre a jelenségre. Míg a szakirodalom alapvetően pozitívan értékeli a rendszert, és csak a létező normák nem megfelelő végrehajtására hívja fel a figyelmet, az érintett nemzeti kisebbségi közösségek sokkal kritikusabbak.⁵¹

A tanulmány szempontjából legfontosabb nemzetközi szerződések az 1995-ben elfogadott Kisebbségvédelmi Keretegyezmény⁵² és az 1992-ben elfogadott Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája.⁵³ Ezek közül egyik sem biztosítja azonban a kisebbségi nyelvű megnevezések figyelembe vételét a hivatalos nevek meghatározásánál. A Keretegyezmény 11(3) cikke, nagyon szűk körben, csupán a hagyományos kisebbségi nyelvű nevek hivatalos nevek melletti feltüntetésére kötelezi az államokat. Hasonló módon, a Charta 10(2)g) cikke általánosságban szól a kisebbségi nyelvű földrajzi nevek elfogadásáról. A kisebbségi nyelvű neveket azonban nem a hivatalos nyelvű név helyett, hanem az mellett is van lehetőség használni, „ha ez szükséges”. A Charta indoklása nem nyújt felvilágosítást azzal kapcsolatban, vannak-e olyan helyzetek, amikor a hivatalos nyelvű név helyett is használni kell a kisebbségi nyelvű nevet, illetve milyen szempontok alapján „szükséges”, hogy a hivatalos név eltérjen a kisebbségi nyelvű névtől.⁵⁴

A kedvezőtlen szabályozás ellenére mindkét egyezményt felügyelő szakértői szervnek volt alkalma véleményt nyilvánítani a peredi népszavazás kérdéséről, mert azt civil szervezetek árnyékjelentésükben

---

⁵⁰ Uo. 198.

⁵¹ Lásd például Malloy, Tove H. – Caruso, Ugo (eds.): *Minorities, their Rights, and the Monitoring of the European Framework Convention for the Protection of National Minorities*, Leiden-Boston: Martinus Nijhoff, 2013; Henrard, Kristin – Dunbar, Robert: *Synergies in Minority Protection*, Cambridge: Cambridge University Press, 2008; Alfredsson, Gudmundur: A frame with incomplete painting. *International Journal on Minority and Group Rights*. VII. évf., 2000, 291-304, 296.

⁵² Framework Convention for the Protection of National Minorities, Council of Europe, H(95)10, Strasbourg, 1 February 1995.

⁵³ European Charter for Regional or Minority Languages, Council of Europe, ETS 148, Strasbourg, 5 November 1992.

⁵⁴ Explanatory report to the Framework Convention on the Protection of National Minorities, §103-106.

eljük tárták.⁵⁵ A Chartát felügyelő Szakértői Bizottság megemlítette jelentésében a kérdést, ajánlásaiban nem tért ki rá, de általában elmarasztalóan nyilatkozott Szlovákia kisebbségi nyelvű megjelöléseket érintő politikájáról.⁵⁶ A Keretegyezményt felügyelő Tanácsadó Bizottság azonban egyáltalán nem említette meg az ügyet jelentésében.⁵⁷ Ez részben rámutat a két szerv eltérő megközelítésére és a Keretegyezmény felülvizsgálatának hiányosságaira.⁵⁸ Alátámasztja ugyanakkor, hogy kisebbségi nyelvű hivatalos községnevet nem biztosítanak a kisebbségvédelmi egyezmények.

5.2 Általános emberi jog egyezmények

Az általános emberi jogi egyezmények nem tartalmaznak rendelkezést a községek nevének nyelvére vonatkozóan, sőt általánosságban a földrajzi nevek meghatározásához való jogot sem ismerik. Az Európai Emberi Jogi Egyezmény 8. cikkében biztosított magánélet tiszteletben tartásához való jognak része ugyan a személynevek, azok írása, nyelve, mint a személyes etnikai identitás kinyilvánításának a védelme.⁵⁹

---

⁵⁵ Written Comments by the Roundtable of Hungarians in Slovakia (RHS) on the Fourth Report submitted on 28 January 2014 by Slovakia on the implementation of the Framework Convention on the Protection of National Minorities for consideration by the Council of Europe's Advisory Committee on the Framework Convention, Somorja – Šamorín, 2014. július 30.; Written Comments by the Roundtable of Hungarians in Slovakia (RHS) on the Fourth Report by Slovakia on the implementation of the European Charter for Regional and Minority Languages, submitted on 30 March 2015, for consideration by the Council of Europe's Committee of Experts on the Charter, Somorja – Šamorín, 2015. szeptember 15.

⁵⁶ Application of the Charter in the Slovak Republic, European Charter of Regional and Minority Languages, ECRML (2016) 2, Strasbourg, 2016.4.27., §144.

⁵⁷ Fourth Opinion on the Slovak Republic, Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, ACFC/OP/IV(2014)004, 2014.12.3., § 57.

⁵⁸ Erről bővebben lásd: Fiala-Butora János: A Kisebbségvédelmi Keretegyezmény és az Európai Nyelvi Karta végrehajtása: egységes standard vagy szétfejlődés?, *Kisebbségi Szemle* 2017(3), 2018, 57-69.

⁵⁹ Lásd pl. *Mentzen v. Lettország*, Emberi Jogok Európai Bírósága, 71074/01 sz., 2004. december 7-i döntése.

Ez azonban nem tágítható olyan mértékig, hogy a közösség identitásának részét képező községnevekre is kiterjedjen – legalábbis idáig erre a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatában nem volt példa, és tudomásom szerint más emberi jogi egyezmény alatt sem. Általánosságban tehát az emberi jogi egyezmények agnosztikusak abban a kérdésben, hogy a különböző nyelvi közösségek érdekei között hogyan kell az államnak egyensúlyoznia névadási gyakorlatában. A Bíróság egyébként is megengedő a hivatalos nyelv meglétéből fakadó korlátozásokat illetően, és hangsúlyozta, hogy általános nyelvi szabadságot nem tartalmaznak az Egyezmény rendelkezései.⁶⁰ Ezért az Egyezményből aligha levezethető a községek nevére, vagy ennek nyelvére vonatkozó egyéni jogosultság.

Szigorúbbak azonban a nemzetközi egyezmények a közhatalmi döntések eljárási szabályainak megítélésekor. Az igazságos eljárás követelme nagyon szigorú, és mind a bírói, mind a közigazgatási döntésekre vonatkozhat.⁶¹ Különösen kiterjedt a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata ezen a téren. A Bíróság más esetben a panaszeljárások kedvelt fóruma, hiszen kiterjedt esetjoga alapján kiszámítható a joggyakorlata, valamint nagy tekintélynek örvend, és ezért az államok tiszteletben tartják és végrehajtják döntéseit. A községek elnevezésére, és konkrétan a peredi népszavazás esetére, azonban nem terjed ki az Európai Egyezmény 6. cikke, amely az igazságos eljáráshoz való jogot biztosítja, mivel az eljárásban nem egyéni jogokról születik döntés. Az Egyezmény első Kiegészítő Jegyzőkönyvének 3. cikke tartalmazza a szabad választásokhoz való jogot is, de ez helyi népszavazásokra nem alkalmazható, legalábbis a Bíróság eddigi gyakorlata alapján. Az Európai Emberi Jogi Bíróság ezek alapján csak a hazai bíróságok eljárása miatt, a bírói védelem hiányának okán fordulhatnak a panaszosok, amelyet az Egyezmény 6. cikke tartalmaz.

Ettől sokkal kedvezőbb a helyzet az ügy érdemi elbírálására az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága előtt, amely a Polgári és Politikai Jogok

---

⁶⁰ *Podkolzina v. Lettország*, Emberi Jogok Európai Bírósága, 46726/99 sz., 2002. április 9.-i ítélete.

⁶¹ *Öztürk v. Németország*, Emberi Jogok Európai Bírósága, 8544/79 sz., 1984. február 21.-i ítélete.

Nemzetközi Egyezségokmánya által védett jogok esetén működik bírósághoz hasonló panaszmechanizmusként. Az Európai Emberi Jogi Egyezményrel ellentétben az Egyezségokmány 25. cikke biztosítja a közügyekben való részvételhez való jogot, ami a jelen esetben a legerősebb hivatkozási alap. A helyi népszavazás minden kétséget kizáróan közügy, az abban való részvétel pedig egyéni jog, amelynek gyakorlását a részes államok csak a 25. cikkben megengedett módon korlátozhatják, amelyet az Emberi Jogi Bizottságnak lehetősége van felülvizsgálni.

Más emberi jogi mechanizmusokhoz hasonlóan, az Emberi Jogi Bizottság is tágabb értelemben vett arányossági tesztet alkalmaz annak eldöntésére, hogy sérültek-e az Egyezségokmányban biztosított jogok. Első lépésként azt vizsgálja, történt-e beavatkozás a védett jogba. Ez álláspontom szerint nem lehet vitás kérdés, hiszen a népszavazás eredményének jóváhagyását a kormány megtagadta. Nem vitás a következő lépés sem, miszerint volt-e erre a kormánynak jogalapja: kétség kívül volt, hiszen a községekről szóló törvény felhatalmazza a kormányt arra, hogy jóváhagyja vagy elutasítja a helyi népszavazás eredményét. Ez után következik a legitim cél meghatározása, és annak eldöntése, hogy a beavatkozás (a népszavazás eredményének elutasítása) arányos volt-e az elérni kívánt célhoz. Véleményem szerint nagyon nehezen tudná a kormány megindokolni, milyen célt követett a névváltoztatás megtagadásával, és ezekre miért volt „nyomós társadalmi szükség”.⁶² Az eddig előterjesztett érvelés nem túl meggyőző. Bár a Bizottság elfogadhatja, hogy Szlovákia az egyedüli hivatalos szlovák nyelvet részesíti előnyben a földrajzi nevek meghatározásánál, nehezen indokolható, a Pered név miért nem felelt meg a törvény által felállított szempontoknak. A társadalmi vagy etnikumközi feszültség veszélyére 1991-el szemben a kormány a 2012-es népszavazás esetén nem hivatkozott, és nehezen is lenne hihető, hogy 2012-ben ez egy valós veszély. Sokkal inkább okoz feszültséget a névváltoztatás elutasítása, mint annak jóváhagyása. Más érv a kormány oldalán idáig nem jelent meg. Az eddig nyilvánosságra került dokumentumok alapján

⁶² A „pressing social need” az Európai Emberi Jogi Bíróság kifejezése az arányosságra, de hasonló az Emberi Jogi Bizottság megközelítése is.

a kormány indoka mindössze az, hogy a helyi magyar lakosság által preferált név (tehát nem a „magyar név”, hiszen a „Pered” szó ugyanazt a szerepet tölti be a szlovák és a magyar nyelvben is, a „Pered” a törvény alapján lehet „szlovák név” is) kerüljön előtérbe a kormány által preferálttal. A nemzetiségi alapú diszkrimináció azonban önmagában nem legitim cél. Más célok érdekében elfogadható lehet ugyan, de ha ilyenek nem merülnek fel, öncélként az Emberi Jogi Bizottság nem fogadhatja el.

Ennek alapján kijelenthetjük, hogy a peredi népszavazás és névváltoztatási kérelem elutasítása minden bizonnyal sérti a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 25. cikkét. Az Emberi Jogi Bizottság nem magában a névadási kérdésben foglalna állást, nem tudná eldönteni, hogy Pered vagy Tešedíkovo a megfelelő név a község számára. Ítélete mindössze arra korlátozódna, hogy ki jogosult ebben dönteni, és mi alapján: ha a helyi lakosok kinyilvánítják akarataikat, a kormány azt csak bizonyos legitim célok érdekében, az arányosság figyelembe vételével bírálhatja felül.

A teljesség igénye kedvéért megemlítem a harmadik nemzetközi egyezményt is, amely szóba jöhet a kérdés vizsgálatakor: az ENSZ Faji Megkülönböztetés Valamennyi Formájának Kiküszöböléséről szóló Egyezménye (CERD), amely alapján az ENSZ Faji Megkülönböztetés Elleni Bizottsága vizsgálhat egyéni panaszokat. Az Egyezmény 2. pontja tiltja a hátrányos megkülönböztetést, és a „faji megkülönböztetés” fogalmába a Bizottság beleérti a nyelven és nemzetiségen alapuló megkülönböztetést is.⁶³ Azonban nagyon kevés esetjog áll rendelkezésre annak megítéléséhez, sikeres lehet-e egy ilyen panasz a Bizottság előtt. Egyes akadémikusok érvelése szerint a CERD Bizottság egy kiaknázatlan forrás a kisebbségi jogok garantálása terén, amely a jelenleginél sokkal magasabb szinten lenne képes biztosítani a nyelvi

---

⁶³ Keane, David –Castellino, Joshua: Is the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination the De Facto Minority Rights Treaty?, In: Buckley, Carla M. – Donald, Alice – Leach, Philip (eds.): *Towards Convergence in International Human Rights Law*. Nottingham Studies on Human Rights, Volume: 5, Leiden: Brill Nijhoff, 2016, 275-295.

jogok védelmét is.⁶⁴ Megfelelő esetjog híján ez álláspontom szerint egy eldönthetetlen kérdés: a Bizottság álláspontjáról és a nyelvi jogok védelmének jövőbeni szintjéről akkor mondhatunk biztosat, ha ilyen kérdések ténylegesen a Bizottság elé kerülnek, és lehetőségük lesz kialakítani ezzel kapcsolatos gyakorlatukat.

5.3 A kisebbségi jogi és az emberi jogi megközelítés összehasonlítása

A fenti összehasonlítás alapján az általános emberi jogi egyezmények nagyobb eséllyel nyújtanak jogorvoslatot a peredi népszavazáshoz hasonló esetről, mint a kisebbségvédelmi egyezmények. Ez nagyrészt az egyezmények tartalmából, a biztosított jogokból következik, de fontos szempont az egyezmények végrehajtási, ellenőrzési mechanizmusa is.

Az arányossági teszt mint a jogsértés vizsgálatának a módja élesen megkülönbözteti az emberi jogi egyezményeket a kisebbségvédelmi egyezményektől. Ahogy Pered példája mutatja, a kisebbségvédelmi egyezmények a többség és a kisebbség érdekei közötti egyensúlyt keresik. Ez egy nagyon általános, amorf teszt, melyben a döntőbíró az egyik oldalon felmerülő érdekeket hasonlítja össze a másik oldalon felmerülővel. Nehéz absztrakt szabályt felállítani az egyes érdekek fontosságára vonatkozóan, ezért korlátozottak a döntési fórum lehetőségei az állam döntésének felülbírálására. Csak az egyértelműen hibás döntések esetében lehet kijelenteni, hogy az állam rosszul döntött, minden más esetben szubjektív kérdés, hogy milyen súllyal kellett az egyes érdekeket figyelembe venni, amelynek megítéléséhez az állam jobb helyzetben van, mint egy nemzetközi bírói fórum. Itt tehát kisebb az esély az állam döntésének felülbírálására.

Az emberi jogi egyezmények ezzel szemben precízebb módszertannal dolgoznak, amely a legtöbb egyezmény és védett jog esetében a tág értelemben vett arányossági teszten alapul.⁶⁵ Ez a korlátozás ponto-

---

⁶⁴ Uo.

⁶⁵ Természetesen nem minden jogra igaz ez. Például a kínzás tilalma vagy a rabszolgaság tilalma abszolút kötelezettségek, ahol nincs helye az arányossági érvelésnek.

sabb felülvizsgálatát teszi lehetővé. A kormányra hárul az a teher, hogy a teszt minden lépéséhez megfelelő indokot találjon, és a döntőbírói fórumnak lehetősége van minden egyes elemet vizsgálni. Bármelyiket is indokolatlannak találja a bíróság, megállapítja a jogsértést. Pered példájánál maradva, ha például a kormány nem tud megjelölni olyan legitim célt, amit a névváltoztatás megakadályozása szolgált, ez az emberi jogi egyezmények alapján automatikus jogsértést jelent, hiszen ez egy eleme az arányossági tesztnek. A kisebbségvédelmi egyezmények alapján azonban ez csak egy szempont a sok közül, amit az ellentétes szempontokkal általában kell összehasonlítani. Ha nem is tud a kormány legitim célt megjelölni, az nem jelent automatikus jogsértést.

A legfőbb előnye az emberi jogi egyezményeknek az egyéni panaszmechanizmus, amiben a kormány és a panaszos egyenrangú félként szerepelnek. Ez érdemi vitára kényszeríti a kormányt: nem teheti meg, hogy nem válaszol a panaszos releváns felvetéseire, vagy egyszerűen ignorálja őt. Ez teljesen más helyzet, mint a hazai fórumok előtt, ahol egy minisztérium megteheti, hogy kitérő választ ad egy panaszra. Egy nemzetközi bíróság előtt ez a per elvesztését vonhatja maga után.

Bár elemzésünk alapján az emberi jogi egyezmények jogorvoslatot nyújthatnak Pered esetében, fontos tisztázni, hogy ez csak szűk körű segítséget jelent. A peredi névváltoztatási kérelem elutasítása azért ütközhet a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányába, mert egy sikeres helyi népszavazás áll mögötte. Nem következik azonban az Egyezségokmányból közvetlen szabály a nemzetiségileg vegyes területek névadására vonatkozóan általában. Ezért a fent ismertetett 25. cikk nem segíthet olyan esetekben, amikor a helyi népszavazás érvénytelen a helyi lakosok érdektelensége miatt, mint ez történt például Gúta esetében, ahol Pereddel egy időben tartottak helyi népszavazást. Ugyancsak valószínűtlen, hogy a helyi lakosok megszavazzák a történelmi szlovák név visszaállítását olyan községekben, ahol a magyar lakosság mára kisebbségbe került, mint például Dió-

---

Az élethez való jog vagy a személyes szabadsághoz való jog olyan jogok, amelyeket csak az egyezményekben rögzített kivételes esetekben lehet korlátozni. Ezek vizsgálatában a kivételek fennálltát vizsgálják a nemzetközi fórumok, nem a beavatkozás arányosságát.

szeg esetében (szlovák hivatalos neve Sládkovičovo, történelmi szlovák hivatalos neve Diosek), vagy olyan községekben, amik eleve nagy szlovák többséggel bírtak, mint Tótmegyer (Slovenský Meder) vagy Cseklész (Bernolákovo). Ha a helyi lakosok többsége nem támogatja a névváltoztatást, a nemzetközi egyezmények alapján nem lehet elmarasztalni a kormányt.

Az Egyezségokmányból nem következik, hogy a kormánynak mindig el kell fogadnia helyi népszavazás eredményét. Nem sérül az Egyezségokmány pusztán attól, hogy a kormánynak van jogköre azt bizonyos esetekben elutasítani. Azonban ezzel a jogkörével nem élhet önkényesen. Ha nem hagyja jóvá a helyi népszavazás végeredményét, az csak legitim cél érdekében történhet, és a beavatkozásnak arányosnak kell lennie az elérni kívánt célhoz. Ilyen legitim cél lehet például az, hogy a községek jól azonosíthatóak, megkülönböztethetőek legyenek, vagy akár az is, hogy nyelvileg illeszkedjen a név a hivatalos nyelv nyelvtanához. A Belügyminisztérium Terminológiai Bizottsága gyakorlatának áttekintése számos jó példával szolgáltatt ezzel kapcsolatban. Például Ruský Kazimír község kérelmét, hogy nevük Kazimír-re változzon, azért nem fogadta el a bizottság, mert ilyen nevű község Szlovákiában már volt (legitim cél); javasoltak ugyanakkor egy másik névalakot, a Vyšný Kazimírt (arányos beavatkozás).⁶⁶ Hasonlóképpen, Lévárt (szlovákul Strelnice) javaslatát a község Levárt-ra történő átnevezésére azért utasították el, mert a név nyelvileg nem illeszkedik a szlovák nyelvbe (legitim cél), de javasolták a Leváre alternatívát (arányos beavatkozás).⁶⁷ Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága minden valószínűség szerint úgy találná, ezek a beavatkozások nem sértették a község lakosainak közügyekben való részvételhez való jogát. Sajnálatos, hogy Pered esetében a Minisztérium nem ezt a gyakorlatot követte, hanem érdemi indok nélkül, nemzetiségi okokból utasította el a község kérelmét.

⁶⁶ A község neve végül Vyšný Kazimír lett. A Terminológiai Bizottság Álláspontja, 1992. október 22.

⁶⁷ Jegyzőkönyv a Terminológiai Bizottság üléséről, 1992. október 20.

6 A peredi népszavazás ügye, mint nemzetiségi alapú zaklatás

A peredi népszavazás kérdése látszólag a község nevééről szól, ami közvetlenül meglehetősen kevés embert, a helyi lakosokat érinti csak. Az, hogy ilyen éles visszhangot váltott ki, azonban rámutat egy mélyebb problémára, az állam és a magyar lakosság közti ellenséges viszonyra.

Ez a viszony nem csupán a törvényhozásra korlátozódik. Közismert, hogy a szlovák parlament a rendszerváltás óta több, kisebbségi jogokat sértő törvényt fogadott el.⁶⁸ Kevés figyelem irányul azonban arra, hogy még ezeket a jogszabályokat is a magyar kisebbségnek nem kedvező módon alkalmazzák a végrehajtó hatalom szervei, sokszor magukat a törvényeket is megszegve. Ilyen esetben pedig a bíróságok sem nyújtanak védelmet a magyar panaszosoknak. Sőt, a szakmai, társadalmi szervezetek sem élnek természetes tekintélyükkel, és fejtik ki álláspontjukat a nyilvánosság előtt. Ezért alakulhat ki a magyar lakosok nagy részében az az álláspont, hogy az állam, annak minden szervével együtt, ellenségesen viszonyul hozzájuk, és a törvényt is áthágva, önkényesen tesz meg őket korlátozó lépéseket. Ez a magyar polgárok és az állam közti teljes elhidegüléshez vezet, amely a jogállamot és az állam alapvető működéséhez szükséges bizalmat is aláássa.

A peredi népszavazás ügye minden szeletét bemutatja ennek a problémának. Adott egy jogszabály, amely csak szlovák nyelvű községneveket fogad el, és a magyar elnevezéseknek másodrangú „megjelölés” státuszt biztosít csak. Ezt a törvényt is megszegi azonban a Belügyminisztérium javaslata és a kormány döntése, amely nem valós törvényi okokra hivatkozva elutasít egy névváltoztatási kérelmet. Az önkényes döntés ellen a bíróságok sem biztosítanak jogorvoslatot. Az erre hivatott szerv, a Szlovák Tudományos Akadémia Nyelvtudomá-

---

⁶⁸ Részletesebben lásd Fiala-Butora János: Hungarians in Slovakia and the evolution of Hungarian-Slovakian bilateral relations – improvement or stalemate?, *European Yearbook of Minority Issues*. XII. évf., 2016, 158-196; Fiala-Butora János: A szlovák nyelvhasználati szabályozás elemzése Szlovákia nemzetközi kötelezettségvállalásainak tükrében, In: Tóth Károly (ed.): *Nyelvi Jogok*. Somorja: Fórum Kisebbségkutató Intézet, 2013, 71-105; Fiala-Butora János: A magyar nyelv jogi helyzete Szlovákiában, In: Eplényi Kata –Kántor Zoltán (eds.): *Térvesztés és határtalanítás*. Budapest: Nemzetpolitikai Kutatóintézet, 2012, 144-171.

nyi Intézete pedig nem hajlandó állást foglalni a probléma gyökerét jelentő nyelvi kérdésben, ami legalább a közvélemény előtt rendezhető a kérdést. Az egyedüli szerv, ami helyesen járt el, az ombudsman volt, az ő állásfoglalásának azonban sem jogi következménye, sem társadalmi visszhangja nem volt.

Bízunk benne, hogy a nemzetközi szervezeteknek sikerült a kérdést megfelelően rendezniük. Ellenkező esetben a szlovákiai magyarok jogtudata újabb sérülést szenved, és ez a további jogérvényesítési lépésekre irányuló hajlandóságot is aláássa.

7 Összegzés

A peredi népszavazás kérdése továbbra is folyamatban van, és arról végső döntést várhatóan csak nemzetközi fórum fog hozni, sok évvel az esemény után. Az ügy precedens értékű, mivel rámutat a nemzetközi jogi szabályozás egyik vakfoltjára, a községek hivatalos nevének meghatározására. Jelenleg nem létezik olyan kötelező erejű nemzetközi emberi jogi vagy kisebbségi jogi norma, amely iránymutatással szolgálna azzal kapcsolatban, milyen módon kell a községneveknek tükrözniük a kisebbségi nyelvet használók nyelvét, érdekeit, történelmi hagyományait. Ez továbbra is az állami szuverenitás területe, ami fölött nemzetközi szervezetek csak nagyon korlátozott módon gyakorolhatnak felügyeletet. A kisebbségi közösségek igényeit a nemzetközi jog olyan módon biztosítja, hogy az ő nyelvükön használatos földrajzi megjelölések feltüntetését kívánja meg a hivatalos nyelvű nevek mellett, de nem azok helyett. Ez nem zárja ki, hogy a kisebbségi nyelvű helynevek egyben hivatalos községnevekké is váljanak, de ilyen kötelezettsége nincs az államoknak.

A nemzetközi emberi jogi egyezmények csak a község elnevezésének, átnevezésének folyamatát szabályozzák. A peredi eset abban különleges, hogy a lakosok, élve a szlovák jogrend adta lehetőséggel, érvényes helyi népszavazással nyilvánítottak véleményt a község nevének Tešedíkovórol Peredre változtatásáról. Ezt a kormány mondva-

csinált okokból elutasította, minden jel alapján mindössze a lakosok magyar nemzetisége miatt. Ez már a lakosok jogaiba való önkényes beavatkozásnak számít, ami ellentétes a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 25. cikkében biztosított közéletben való részvételhez való joggal. A bírói védelem megtagadása megvalósíthatja az Európai Emberi Jogi Egyezmény 6. cikkében garantált igazságos eljáráshoz való jog megsértését is. Ez mellett sérülhetett az ENSZ Faji Megkülönböztetés Valamennyi Formájának Kiküszöböléséről szóló Egyezményének 2. cikke. Az Európa Tanács Kisebbségvédelmi Keretegyezményét felügyelő Tanácsadó Bizottság azonban nem talált kivetnivalót a kormány eljárásában.

Pered különleges helyzete nem vonatkozik azokra a községekre, amelyek állami beavatkozással kaptak mesterséges nevet, jelenleg azonban a nemzetiségi összetételük alapján valószínűtlen, hogy a helyi lakosok támogatnák a történelmi névhez való visszatérést. Ezeknek a községeknek az esetében a nyelvi tájkép a nemzetközi jog jelenlegi állása szerint csak a földrajzi nevek kisebbségi megjelölésének következetes feltüntetésével javítható.

Felhasznált irodalom

Tanulmányok

- Alfredsson, Gudmundur: A frame with incomplete painting. *International Journal on Minority and Group Rights*. VII. évf., 2000, 291–304.
- Ben-Rafael, Elizier: Introduction. In: Shohamy et al. (eds.): *Linguistic Landscape in the City*. Bristol: Multilingual Matters, 2010, xi–xxviii.
- Dwyer, James G.: Inter-country adoption and the special rights fallacy. *University of Pennsylvania Journal of International Law*. XXXV. évf., 2013, 189–267.
- Fiala-Butora János: Az európai kisebbségvédelmi rendszer: rendszerszintű problémák és be nem váltott remények. *Fundamentum*. XXIII. évf. 1-2, 2019, 14.
- Fiala-Butora János: A Kisebbségvédelmi Keretegyezmény és az Európai Nyelvi Karta végrehajtása: egységes standard vagy szétfejlődés?, *Kisebbségi Szemle 2017(3)*, 2018, 57–69.
- Fiala-Butora János: Hungarians in Slovakia and the evolution of Hungarian-Slovakian bilateral relations – improvement or stalemate?, *European Yearbook of Minority Issues*. XII. évf., 2016, 158–196.
- Fiala-Butora János: A szlovák nyelvhasználati szabályozás elemzése Szlovákia nemzetközi kötelezettségvállalásainak tükrében, In: Tóth Károly (ed.): *Nyelvi Jogok*. Szerkesztő: Fórum Kisebbségkutató Intézet, 2013, 71–105.
- Fiala-Butora János: A magyar nyelv jogi helyzete Szlovákiában, In: Eplényi Kata – Kántor Zoltán (eds.): *Térvesztés és határtalanítás*. Budapest: Nemzetpolitikai Kutatóintézet, 2012, 144–171.
- Gal, Susan: Language, its stakes and its effects. In: Goodin, Robert-Tilly, Charles (eds.): *The Oxford Handbook of Contextual Political Analysis*. Oxford: Oxford University Press, 2006, 376–391.
- Gerencsér Balázs: Nép és nemzet, nyelv, állampolgárság. In: Csink Lóránt – Schanda Balázs – Varga Zs. András (szerk.): *A magyar közjog alapintézményei*, Budapest: Pázmány Press, 2020, 645–680.
- Henrard, Kristin – Dunbar, Robert: *Synergies in Minority Protection*, Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- Jaworski, Adam – Thurlow, Crispin: Introducing Semiotic Landscapes. In: Jaworski, Adam – Thurlow, Crispin: *Semiotic Landscapes: Language, Image, Space*. London: Continuum, 2013, 1–40.

- Keane, David –Castellino, Joshua: Is the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination the De Facto Minority Rights Treaty?, In: Buckley, Carla M. – Donald, Alice – Leach, Philip (eds.): *Towards Convergence in International Human Rights Law*. Nottingham Studies on Human Rights, Volume: 5, Leiden: Brill Nijhoff, 2016, 275-295
- Király Zsolt: Pered kérelme diktatúrába ütközött. *Körkép*, 2013. október 16. Letöltés helye: www.korkep.sk; letöltés ideje: 2020. május 29.
- Laihonen, Petteri: Nyelvi tájkép egy csallóközi és mátyusföldi faluban. *Fórum társadalomtudományi szemle*. XIV. évf., 2012/3, 27-50.
- Landry, Rodrigue – Bourhis, Richard Y.: Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality: An Empirical Study. *Journal of Language and Social Psychology*. XVI. évf., 1997, 23-49.
- Malloy, Tove H. – Caruso, Ugo (eds.): *Minorities, their Rights, and the Monitoring of the European Framework Convention for the Protection of National Minorities*, Leiden-Boston: Martinus Nijhoff, 2013.
- Mózes Szabolcs: Tešedíkovo, nem Pered – csak a szlovák név jó. *Új Szó*, 2013. szeptember 5. Letöltés helye: www.ujso.com; letöltés ideje: 2020. május 29.
- Satinská, Lucia: Bratalicious Prešburg: napjaink Pozsonya nyelvi tájképének többnyelvűsége. *Fórum társadalomtudományi szemle*. XV. évf. 2013/2, 89-108.
- Scollon, Ron-Scollon, Suzie Wong: *Discourses in Place. Language in the Material World*. London: Routledge, 2003.
- Sloboda, Marián: State Ideology and Linguistic Landscape. A Comparative Analysis of (Post)communist Belarus, Czech Republic and Slovakia. In: Shohamy, Elana-Gorter, Durk (eds.): *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery*. London: Routledge, 2009, 173-188.
- Szabómihály Gizella: A szlovákiai települések és domborzati elemek magyar nevének standardizációs problémáiról. *Fórum társadalomtudományi szemle*. XIII. évf., 2011/3, 21-44.
- Török Tamás: Zoboralja történeti helyneveinek vizsgálata. In: *Fórum társadalomtudományi szemle*. IV. évf. 2002/1, 27-42.

Jogszabályok

A belügyi megbízott A-311/16-II/3-1948 sz. rendelete Szlovákia városainak, községeinek és településeinek hivatalos nevének megváltoztatásáról

360/1990 sz. törvény a községekről

191/1994 sz. törvény a községek kisebbségi nyelven történő megjelöléséről

270/1995 sz. törvény a Szlovák köztársaság államnyelvéről

221/1996 sz. törvény a Szlovák Köztársaság területi és közigazgatási beosztásáról

184/1999 sz. törvény a kisebbségek nyelvének használatáról

Bírósági és kormány-döntések

Öztürk v. Németország, Emberi Jogok Európai Bírósága, 8544/79 sz., 1984. február 21.-i ítélet.

Podkolzina v. Lettország, Emberi Jogok Európai Bírósága, 46726/99 sz., 2002. április 9.-i ítélete.

Mentzen v. Lettország, Emberi Jogok Európai Bírósága, 71074/01 sz., 2004. december 7.-i döntése

A Szlovák Köztársaság kormányának 612/2013 sz. határozata Tešedíkovo község javaslatáról a község nevének Peredre változtatásáról, 2013. október 16.

Előterjesztés a Szlovák Köztársaság kormányának 612/2013 sz. határozatához, Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma, 2013. október 16.

A Szlovák Alkotmánybíróság I. ÚS 39/2014-9 sz. határozata, 2014. január 29.

Kereset személyiségi jogok védelme érdekében, 2016. október 15.

A Galántai Járásbíróság határozata, 8C/327/2016-36, 2016. november 29.

A Nagyszombati Kerületi Bíróság határozata, 252Co/54/2018-69, 2019. március 26.

Alkotmányos panasz, 2019. június 26.

A Szlovák Alkotmánybíróság IV. ÚS 615/2020-20 sz. határozata, 2020. december 2.

Jegyzőkönyvek

Jegyzőkönyv a Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma Terminológiai Bizottságának üléséről, 1990. augusztus 29.

A Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma Terminológiai Bizottságának Álláspontja, 1991. november 4.

Jegyzőkönyv a Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma Terminológiai Bizottságának üléséről, 1992. május 27.

Jegyzőkönyv a Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma Terminológiai Bizottságának üléséről, 1992. október 20.

A Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma Terminológiai Bizottságának álláspontja, 1992. október 22.

Levelek

A Kétnyelvű Dél-Szlovákia Mozgalom levele a Robert Kaliňák belügyminiszternek, 2013. október 31.

Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma: Nyílt levél - Válasz, i.sz. KM-TO-2013/003413, 2013. november 19.

Az ombudsman levele a Kétnyelvű Dél-Szlovákia Mozgalomnak, i.sz. 4542/2013/VOP, 2013. december 6.

Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma: Nyílt levél - Válasz, i.sz. i.sz. KM-TO-2013/003413, 2013. december 30.

Levél a Szlovák Tudományos Akadémia Ludovít Štúr Nyelvtudományi Intézetének, Kétnyelvű Dél-Szlovákia Mozgalom, 2014. április 18.

Miroslav Tibor Morovics, a Szlovák Tudományos Akadémia elnökségi tagjának levele, iktatószám nélkül, 2014. július 16.

Nemzetközi jogi dokumentumok

Framework Convention for the Protection of National Minorities, Council of Europe, H(95)10, Strasbourg, 1 February 1995

European Charter for Regional or Minority Languages, Council of Europe, ETS 148, Strasbourg, 5 November 1992

Explanatory report to the Framework Convention on the Protection of National Minorities, Council of Europe, H(95)10, Strasbourg, 1 February 1995

Application of the Charter in the Slovak Republic, European Charter of Regional and Minority Languages, ECRML (2016) 2, Strasbourg, 27 April 2016

Fourth Opinion on the Slovak Republic, Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, ACFC/OP/IV(2014)004, 3 December 2014.

Written Comments by the Roundtable of Hungarians in Slovakia (RHS) on the Fourth Report submitted on 28 January 2014 by Slovakia on the implementation of the Framework Convention on the Protection of National Minorities for consideration by the Council of Europe's Advisory Committee on the Framework Convention, Somorja - Šamorín, 30 July 2014

Written Comments by the Roundtable of Hungarians in Slovakia (RHS) on the Fourth Report by Slovakia on the implementation of the European Charter for Regional and Minority Languages, submitted on 30 March 2015, for consideration by the Council of Europe's Committee of Experts on the Charter, Somorja - Šamorín, 15 September 2015